

Tomasz Andrzej Nowak

Przyjęcia do prawa miejskiego w Wieluniu w XVII wieku

Rocznik Wieluński 9, 89-109

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Hanka Żerek-Kleszcz (Uniwersytet Łódzki)

PRZYWILEJ STEFANA BATOREGO DLA MIASTA WIELUNIA WYSTAWIONY 28 LUTEGO 1581 R.

1. W czasie trwania sejmku warszawskiego w 1581 r. mieszczenie wieluńscy uzyskali od Stefana Batorego jeden z najważniejszych w swej historii przywilejów. Przywilej ten, wzorowany na rozwiązaniach kaliskich, demokratyzował ustrój miasta, wprowadzając roczną kadencję władz samorządowych i ograniczając wpływ starosty na ich skład. Wśród mnogich typów ustrojów, jakie występowały w miastach Rzeczypospolitej w XVI–XVIII w., ustrój Kalisza uważany jest za jeden z najbardziej demokratycznych i „niesłuchanie rzadki”¹. Przywilej dla Kalisza, znoszący dożywotnie urzędy i wprowadzający w części demokratyczne procedury ich obsadzania, został wystawiony przez Zygmunta Augusta w 1552 r. Stanowił on o tym, że burmistrza i rajców na roczną kadencję będzie mianował starosta generalny wielkopolski spośród 12 kandydatów, wyłonionych w drodze wyborów i przedstawionych mu przez miasto². Mieszczenie wieluńscy podążyli za Kaliszem w około 1579 r. W podsumowaniu działalności burmistrza i rady za rok 1579/1580 znalazły się wydatki poniesione „super electionem consularum more civitatis calissiensis”. Obejmowały one między innymi koszty

¹ J. Ptaśnik, *Miasta i mieszczaństwo w dawnej Polsce*, Kraków 1934, s. 83 n.; M. Bogucka, H. Samsonowicz, *Dzieje miast i mieszczaństwa w Polsce przedrozbiorowej*, Warszawa 1986, s. 456.

² Przywilej dla Kalisza wystawiony został 12 III 1552 r. zob. [w:] *Przywileje Kalisza. Privilegia civitatis Calisiensis*, wyd. W. Maisel, „Rocznik Kaliski” 1973, t. 6, s. 324–328. O ustroju Kalisza ufundowanym na tym przywileju zob. W. Rusiński, *Kalisz od połowy XVII do schyłku XVIII wieku*, [w:] *Osiemnaście wieków Kalisza*, t. 2, Kalisz 1961, s. 193–197; M. J. Mika, *Burmistrzowie kaliscy od połowy XVI do XVIII wieku*, [w:] *Osiemnaście wieków Kalisza*, t. 3, Kalisz 1962, s. 109–110; E. Borkowska-Bagińska, *Ustrój i struktura społeczno-zawodowa władz miejskich Kalisza w pierwszej połowie XVII w.*, „Rocznik Kaliski” 1971, t. 4, s. 61–62.

podróży odbytych przez Jana Szarwiniusza, Gabriela Łysika i Jana Secemskiego, „co jeździli do Kalisza i Sieradza po kopije przywilejów electie off[ic]i consular[is] propoter informationem, z którymi kopijami też jeździli do JMci Pana starosty nasze[g]o”³. Na przeniesienie do Wielunia nowych procedur kreowania władz miejskich wyraził zgodę starosta wieluński Stanisław Przedbórz Koniecpolski. Konsens starościński podpisany i opieczętowany przez Koniecpolskiego zezwalał na „elekcją urzędu radzieckiego, tak jako się w inszych mieyszczach królewskich, a zwłaszcza w Kaliszu zachowywa”. Z aktów późniejszego sporu między miastem a starostami wieluńskimi wynika, że Stanisław Koniecpolski godził się na stosowanie nowych zasad powoływania władz tylko przez trzy kolejne lata⁴. 1 maja 1580 r., po raz pierwszy według kaliskiego wzoru, została powołana rada miejska Wielunia 1 maja 1580 r.⁵

Zmiany w ustroju miasta zostały usankcjonowane przez Stefana Batorego w przywileju wystawionym 28 lutego 1581 r. Wzorowane na prawach Kalisza nowe zasady wprowadzały kadencyjność burmistrza i rajców oraz oddawały w części obywatelom możliwość wpływania na skład rady miejskiej. Możliwości te tkwiły w prawie *communitas* do wyboru dziesięciu kandydatów (*decem viris*) do urzędów miejskich, spośród których starosta winien nominować jednego na urząd burmistrza, czterem zaś powierzyć urzędy radzieckie. Wybór dokonywany przez starostę nie był niczym ograniczony i miał charakter uznaniowy („qui ipsi magis probabiliores videbuntur”). Kadencja władz miejskich została określona na rok, a termin ustanowienia rady na 6 stycznia każdego roku. Jeśli z jakichkolwiek powodów starosta nie mógł być dokonać przewidzianych nominacji, władze na kolejną kadencję ustanawiała *communitas*. Powołani w ten sposób urzędnicy miejscy nie mogli być jednak zaprzysiężeni przez wyborców, odebranie bowiem przysięgi było prerogatywą reprezentującego monarchę starosty. Przywilej nie określał szczegółowo żadnych procedur, poprzez które dokonywano wyboru owych „dziesięciu mężów”. Burmistrz z radą po zaprzysiężeniu powoływali kolejnych urzędników miejskich – gmińskich, cechmistrzów,

³ Archiwum Główne Akt Dawnych, Księgi miejskie Wielunia 8, s. 110 (dalej: AGAD, KMW).

⁴ Konsens S. Koniecpolskiego znany jest tylko z aktów sporu toczzonego przez miasto ze starostami wieluńskimi w latach 1583–1585. Choć stanowił on ważny argument w sporze, w 1583 r. miasto jednak nim już nie dysponowało, bowiem ówczesny burmistrz Gabriel Łysik zostawił go w kancelarii koronnej. Zobowiązany przez współobywateli do jego odzyskania nie był w stanie tego dokonać. Z tego powodu był w roku następnym pozywany przed sąd wyższy prawa magdebskiego na zamku krakowskim. Zob. AGAD, KMW 9, s. 162–165.

⁵ Akty związane z ukonstytuowaniem rady 1 maja 1580 r. zostały wpisane do księgi miejskiej jako „electio seu confirmatio consularis Vielunen[is] nova [...] antiqua consuetudine abrogata [...] novo ritu iuxta ordinem et conservationem civitatis calissien[is] ex decem viris per communitatem civitatis vielunen[is] electis”. AGAD, KMW 8, s. 133–135.

wójta, ławników, szafarzy. Jednocześnie z przywilejem modyfikującym ustrój rady Wieluń uzyskał przywilej znoszący dziedziczne wójtostwo i inkorporujący je do miasta.

Ustrój ustanowiony w przywileju Batoriańskim stał się przedmiotem sporu między mieszczanami wieluńskimi, a miejscowym starostą w 1583 r., gdy Stanisław Koniecpolski odmówił wyboru burmistrza i rady spośród 10 kandydatów, przedstawionych mu przez *communitas*. W sporze tym mieszczanie dowodzili wyższości nowych procedur – „zaczyn z łaski boskiej przez te 3 lata i porządek między nami był lepszy i obyczaje piękniejsze, bojaźń boża, cnoty dobre w społecznej miłości sąsiedzkiej rójść i kwitnąć poczęły [...] żeśmy z ubóstwa swego nie mały nakład na murowanie bram i szliamowanie przykopów miejskich, ku ozdobie i obronie lepszej nie tylko nas, ale i tej ziemie wieluńskiej uczyniły”⁶. Dochodząc swoich praw, miasto pozwało kolejnego starostę wieluńskiego Aleksandra Koniecpolskiego przed sąd królewski. Spór kończył dekret monarszy, wystawiony w Niepołomicach 16 sierpnia 1585 r., który potwierdzał nowy sposób kreowania władz miejskich w Wieluniu⁷.

Ustrój obroniony przez obywateli Wielunia w 1585 r., przetrwał do reformy miejskiej podjętej przez Sejm Wielki w 1791 r. Akty powoływania burmistrza i rady na kolejne kadencje wpisywane do ksiąg miejskich, nieodmiennie nazywano „*electio officii consularis*”, a prawa uzyskane w 1581 r. były traktowane jako fundament wolności obywatelskich. Do przywileju z 1581 r. i dekretu z 1585 r. mieszczanie wieluńscy odwoływali się wielokrotnie w sporach z miejscowymi starostami. Między innymi, stojąc na gruncie przywileju Batoriańskiego, asesoria koronna rozstrzygnęła spór o obsadę urzędów miejskich, toczony w 1783 r. przez miasto ze Stanisławem Męcińskim⁸. Do przywileju tego odwoływano się także w konfliktach, które dzieliły samych mieszczan, jak miało to miejsce w 1755 r., gdy część obywateli uznała, że wielokrotny burmistrz Wielunia Jan Wojciechowski zmierza do przekształcenia tego urzędu w urząd dziedziczny⁹.

Przywilej Stefana Batorego dla miasta Wielunia z 1581 r. znany jest dziś tylko z rejestru zachowanego w księdze o sygnaturze 125 w zespole Metryki Koronnej. Rejestr ten stanowi podstawę jego wydania¹⁰. Staranny wpis i stan zacho-

⁶ AGAD, KMW 8, s. 743–744.

⁷ AGAD, KMW 8, s. 1127–1129.

⁸ AGAD, KMW 45, s. 815–817.

⁹ AGAD, KMW 35, s. 8-9, 14–15.

¹⁰ Przywilej z 1581 r. i dekret z 1585 r. były przechowywane w archiwum miejskim w Wieluniu. W 1781 r. przedstawiono je Komisji Boni Ordinis i odnotowano w sporządzonym wówczas sumariuszu praw i przywilejów. Już tylko kopię przywileju z 1581 r. odnotowano w kolejnym sumariuszu zestawionym w 1837 r. Zob. *Sumariusz praw i przywilejów miasta Wielunia z 1781 r.*, wyd. A. Młyńska, „Rocznik Wieluński” 2008, t. 8, s. 168, 174; *Summaryusz przywilejów miasta*

wania księgi – poza koniecznością uzupełnienia skrótów – nie wymagał innych zabiegów edytorskich¹¹.

2. Przywilej Stefana Batorego dla miasta Wielunia, ustanawiający nowy sposób powoływania władz miejskich.

Warszawa, 28 II 1581

Oryg.: *AGAD, Metryka Koronna, sygn. 125, k. 249v–250v.*

[k. 249v] Civitati Vielunen[si] electio consulum iuxta calissiensium privilegium concessa.

Stephanus etc. Significamus etc. quia nos adducti intercessionibus certorum consiliarioru[m] n[ost]rorum pro famatis civibus, totaq[ue] co[m]munitate civitatis n[ost]rae Vielunen[sis], apud nos factis, ipsis de certa scientia et speciali gratia n[ost]ra eam praerogativam ac facultatem liberae v[ideli]cet electionis proconsulis, consulum in civitate n[ost]ra Vielunen[si] eo modo ac forma quo civitas n[ost]ra Calissien[sis] vigore privilegii sui per Sere[nissi]mum Sigismundum Augustum Poloniae Regem praedecessorem n[ost]rum clementer concessi utitur, dandam et concedendam esse duximus, prout dam[us] ac per praesentes l[itte]ras n[ost]ras, temporibus perpetuis concedimus his v[ideli]cet modis qui sequuntur.

In primis ut civitas n[ost]ra Vielunen[sis] administratione sui idonea uberioribus comodis augeatur et in dies maiora incrementa suscipiat, tota com[m]unitas civitatis n[ost]rae Vielunen[sis] quotannis pro die ac festo Sanctorum Trium Regum proximo [6 I], decem viros integrae fidei, moribus et aetate maturos, quos maxime noverit, consulari dignitati ex usu et decore [k. 250] civitatis sustinenda idoneos eligat, electos[que] loci capitaneo aut eius locum tenenti moderni et qui fuerit pro tempore praesentet. Ex his autem electis sibi praesentandis capitaneus sive eius locum tenens, deinde quinque tantum consules, qui ipsi magis probabiliores videbuntur deligat, unum proconsulatus officio, quatuor vero reliquos consulari muneri praeficiet atque iuramentum corporale ab ipsis, quod erga nos serenissimosque successores n[ost]ros fidem, integritatem illibatam in omnibus et per omnia tenebunt, utilitatesque n[ost]ras et civitatis promovebunt, atque iusticiam cuivis homini non differendo administrabunt, suscipiet. Quod si capitaneus, aut eius locum tenens tunc tem-

Wielunia sporządzony w roku 1837 przez Macieja Ziemiańskiego, AGAD, Sumariusze i księgi pomocnicze grodu sieradzkiego 20, s. 101.

¹¹ Autorka dziękuje prof. dr hab. Alicji Szymczakowej za życzliwą konsultację pomocną w przygotowaniu niniejszej edycji.

poris a capitaneatu suo absens fuerit ex illisq[ue] decem a com[m]unitate electis, quatuor consules huius modi tempore p[rae]scripto non delegerit aut quovis modo id facere neglexerit, extunc com[m]unitatem praedictam ex huius modi numero decem electis sive iteru[m] quinq[ue] legen[dis] et unum proconsulem quatuor vero in consules citra cuiusvis impedimentum et renitentiam constituendi p[otes]tatem omnimod[am] habere ac quos elegerint constituerintve muneribus eisd[em] incumbentibus per spatium vertentis anni praeesse et eiusd[em] autoritatis esse, tanq[uam] si ab ipso capitaneo aut eius locum tenen[te] delegerentur constituerenturq[ue] volumus. Iur[ame]ntum t[ame]n superscript[um] ab ipsis recipere com[m]unitas praefata non poterit nisi capitaneus pro tempore ex[iste]ns sive locum tenens, quod eid[em] integru[m] reservamus. Elapso anni spatio functionis et adm[in]istrationis suae consularis, sufficien[tis] semper proco[n]suli consulibus noviter pro alio anno sibi in locum et officiu[m] succeden[tibus] com[m]unitatiq[ue] civitatis praedictae facere tenebuntur. Quem qui[dem] modum eligendoru[m] consulu[m] per nos com[m]unitati n[ost]rae Vieluinen[si] p[rae]dictae concessum omnibus et singulis quor[um] interest p[rae]sertim vero capitaneo n[ost]ro Vielunen[si], sive eius locum tenen[ti] moderno et pro tempore existen[ti] ad notitiam deducimus mandamusq[ue] omnino habere volen[tes] ut ipsam com[m]unitatem circa eiusd[em] co[n]cessionem et indulgentiam electionis consulum p[rae]dictoru[m] per nos modo p[rae]misso ei[dem] fact[am] iuxta p[rae]scriptionem p[rae]sentium l[ite]rarum n[ost]rarum conservet firmiterq[ue] teneat, nec quominus ipsi in omnibus punctis, clausulis, conditionib[us] satisfiat, aliquo impedimento sit, nihilq[ue] in contrarium, pro gratia n[ost]ra tentari p[rae]sumat.

In cuius rei fidem etc. Dat[um] Varschoviae in conventu g[e]n[er]ali Regni die [28] mensis februarij. Anno ut supra [1581]. Stephanus Rex s[uscrip]sit.

ŹRÓDŁA I MATERIAŁY

Tomasz Andrzej Nowak

PRZYJĘCIA DO PRAWA MIEJSKIEGO W WIELUNIU W XVII WIEKU

Stulecie XVII, a zwłaszcza jego druga połowa, nie było dobrym okresem dla Wielunia. Podobnie jak wiele innych miast w całym kraju poważnie ucierpiało podczas potopu szwedzkiego, a w późniejszym czasie także od polskich wojsk. W 1676 roku stacjonowały w mieście różne oddziały wojskowe czyniąc ogromne szkody, ponownie zostało zniszczone w 1702 roku¹. W ciągu XVII wieku miasto złożyło 228 skarg na nadużycia wojsk. Z tego tylko 17 przypadało na pierwszą połowę wieku². Negatywny wpływ musiały wywrzeć także nawiedzające okolicę epidemie³. Ogólny regres powodował zmniejszenie atrakcyjności

¹ W. Szczygielski, *Dzieje ziemi wieluńskiej*, Łódź 1969, s. 140–143; A. Serwacińska, *Z dziejów Wielunia w drugiej połowie XVIII w.*, [w:] *Siedem wieków Wielunia. Studia i materiały*, pod red. R. Rosina, Warszawa–Łódź 1987, s. 93–95.

² T. Srogosz, *Przemarsze i kwaterunki niekarnych oddziałów wojskowych w województwach łęczyckim i sieradzkim oraz ziemi wieluńskiej w XVII wieku*, „Rocznik Łódzki” 1987, t. 37, s. 88–100; na temat zniszczeń tenże, *Ekonomiczne i społeczne następstwa przemarszów oraz stacjonowania wojsk własnych oraz ziemi wieluńskiej w XVII w.*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Historica” 1990, t. 37, s. 12–20.

³ Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie (dalej: AGAD) Wieluńskie grodzkie, oblata 9, k. 440–443; J. Goldberg, *Stosunki agrarne w miastach ziemi wieluńskiej w drugiej połowie XVII i w XVIII wieku*, Łódź 1960, s. 137. W 1790 roku władze Wielunia toczyły spory z opiekunami miejscowego szpitala o niesłusznie zagarnięte dobra na terenie miasta. Przepytywano niektórych mieszkańców na temat owych przywłaszczonych już dosyć dawno pól i parceli miejskich. Co ciekawe, mieszczanie pamiętali, że w mieście panowały epidemie w 1601, 1630–1631 oraz w 1709 i 1712 roku. Szczególnie pamiętano epidemię z 1631 roku. Jeden z mieszczan wspominał: *Tosż powietrze w tymże mieście grasowało y obywatele prawie wszyscy wyginęli, a budynki, place y role puste zostały*. Zmniejszyła się ludność miasta, które straciło na atrakcyjności także pod innymi względami. W miejscowym budownictwie zapanował chaos. Po wygaśnięciu epidemii, powracający i osiedlający się nowi przybysze budowali domy *jak im się podobało*.

Wielunia dla nowych mieszkańców. Z prośbą o przyjęcie w poczet obywateli miasta zjawiali się znacznie rzadziej aniżeli w wieku XVI. W XVII stuleciu nastąpił spadek w stosunku do wieku poprzedniego (811 przyjęć) o nieco ponad połowę⁴.

Wzorując się na poprzednich pracach dotyczących tego zagadnienia, także i teraz, posługując się numeracją sygnatur ksiąg przechowywanych w AGAD, przedstawimy zakres chronologiczny każdej z nich, numery wpisów w tabeli oraz podamy liczbę przyjęć w poszczególnych latach.

Księga nr 14 z lat 1600–1617 wpisy nr 1–74: **1601** –6; **1602** –9; **1603** –9; **1604** –13; **1605** –2; **1606** –7; **1608** –21; **1616** –7.

Księga nr 15 z lat 1616–1622 wpisy nr 75–106: **1618** –2; **1619** –11; **1620** –11; **1621** –8.

Księga nr 16 z lat 1622–1636 wpisy nr 107–221: **1623** –18; **1624** –18; **1625** –13; **1627** –18; **1628** –10; **1631** –7; **1632** –9; **1633** –13; **1634** –9.

Księga nr 17 z lat 1636–1652 wpisy nr 222–287: **1638/39** –7; **1640** –5; **1642** –13; **1644** –15; **1645** –1; **1646** –12; **1649** –10; **1650** –1; **1651** –2.

Księga nr 19 z lat 1655–1672 wpisy nr 288–308: **1659** –1; **1661** –11; **1665** –6; **1666** –1; **1668** –1; **1672** –1.

Księga nr 20 z lat 1673–1679 wpisy nr 309–327: **1674** –19;

Księga nr 21 z lat 1677–1689 wpisy nr 328–392: **1679** –10; **1681** –23; **1682** –6; **1683** –2; **1684** –1; **1686** –15; **1687** –7; **1688** –1.

Księga nr 22 z lat 1684–1720 wpisy nr 393–399: **1689** –4; **1690** –2; **1691** –1.

Podaliśmy powyżej lata skrajne w każdej z ksiąg, oprócz księgi opatrzonej numerem 18, obejmującej zapisy kancelarii wójtowskiej, w której tego typu spraw nie notowano. Nie posiadamy danych dla lat 1607 i 1608–1616. Brakuje też wpisów z lat 1635–1637/38 (trudno stwierdzić, od którego roku dokonywano wpisów przyjętych do prawa miejskiego), 1651–1658, 1666–1672, następnie od 1675 do 1679 i od 1691 do 1700 roku. Pomijając braki, np. od roku do trzech, które mogły się zdarzyć w sposób naturalny, należy zastanowić się nad tymi dłuższymi. Dominują one w drugiej połowie stulecia, czyli od momentu, kiedy miasto zaczęło poważnie podupadać. Oczywiście przyjmując można, że w tych latach nie było chętnych do wstąpienia w szeregi mieszczan wieluńskich. Ale można to też zrzucić na karb źle prowadzonych ksiąg. Porównując je z wpi-

⁴ T.A. Nowak, *Przyjęcia do prawa miejskiego w Wieluniu w latach 1514–1535*, „Rocznik Wieluński” 2006, t. 6, s. 41–69; tenże, *Przyjęcia do prawa miejskiego w Wieluniu w latach 1540–1569*, „Rocznik Wieluński” 2007, t. 7, s. 69–89; tenże, *Przyjęcia do prawa miejskiego w Wieluniu w latach 1572–1598*, „Rocznik Wieluński” 2008, t. 8, s. 121–139.

sami XVI stulecia, należy stwierdzić, że pozostawiają one przeważnie wiele do życzenia. Zauważyć można, że niekiedy wpisy wprowadzono po kilku latach, zapewne opierając się na sporządzonych wcześniej brudnopisach. I tak też z 1601 roku znajdziemy między aktami z 1604 roku. Rok wcześniej nastąpiła zmiana na stanowisku pisarza (widoczna różnica w charakterze pisma⁵), przyjętą więc można, że nowy urzędnik starał się uporządkować zaległości. Najgorzej zachowane są księgi nr 19 i 20. Natomiast księga z numerem 21 była spisywana bardzo starannie. W niej odnajdziemy ciekawe stwierdzenie pisarza. Otóż pod 1679 rokiem wspominał on o tym, że nowi mieszczanie wymienieni *de nomie et cognomine specificanti* są wpisani w *album seu cathalogum aliorum concivium*⁶. W 1682 roku dwaj nowi mieszczanie zostali wpisani do albumu *communitatis et universitatis civilis*⁷. Wynikałoby z tego, że pisarz sporządził osobną księgę z wpisami przyjęć do prawa miejskiego. Tego typu rozwiązania praktykowano raczej w dużych miastach, choć nie wszyskich⁸. Jest to jedyna wzmianka o tego typu księdze w Wieluniu.

Wpisów przeważnie dokonywano razem i dopiero przy ostatniej osobie podawano pełną formułkę informującą o złożeniu przysięgi, ale często zdarzało się, że sprawę kwitowano tylko zwrotem *ius civile suscepit/susceperunt*. Często praktyką było wymienianie kilku nazwisk (czasami właśnie ze słowami *ius civile suscepit*), by na końcu dopiero dopisać formułkę prawną⁹. Wspomnieliśmy o przysiędze. Składano ją pod krzyżem¹⁰. Czasami zapiski informują nas, że podczas wypowiedzania słów rotę prawą rękę trzymano na krucyfiksie¹¹. Przyśięgano posłuszeństwo miastu¹² i jego władzom, zarówno w dzień, jak i w nocy¹³. W 1668 roku do prawa miejskiego przyjęto Stanisława Śmiałkowicza, który przysięgę złożył przed całą społecznością miejską – *in facie totus communitatis*¹⁴. W czasach dobrze prowadzonej kancelarii listę nowoprzyjętych umieszczano po spisach urzędników miejskich. W pozostałych przypadkach wpisy są rozrzucone, niestaranne, ktoś poprawiał na marginesie kolejność słów w formuł-

⁵ AGAD, Wieluńska księga radziecka (dalej: WKR) 14, k. 99.

⁶ WKR 21, s. 58–59.

⁷ WKR 21, s. 211.

⁸ S. Gierszewski, *Obywatele miast Polski przedrozbiorowej. Studium źródłoznawcze*, Warszawa 1973, s. 15–16.

⁹ WKR 16, s. 224, 401.

¹⁰ WKR 15, s. 2–3.

¹¹ WKR 16, s. 45.

¹² WKR 15, s. 3–4.

¹³ WKR 21, s. 444.

¹⁴ WKR 19, brak paginacji.

kach (1603)¹⁵ lub coś dopisywał, np. rok 1620¹⁶, dzięki czemu bez trudu można określić, do jakiego okresu wpisy się odnoszą. Zdarzyło się także, że grupę osób odnotowano dwa razy i to na przestrzeni kilku lat. Należy też oczywiście brać pod uwagę i to, że niektórych nie ujmowano w spisach przez nieuwagę. Bywają też utrudnienia powstałe w czasach nam współczesnych. Niektóre z ksiąg nie posiadają paginacji (nr 19), a inne mają podwójną (nr 16): foliację i numerację (w tabeli używamy właśnie tej formy).

Łącznie w XVII wieku odnotowaliśmy 399 wpisów przyjęć do prawa miejskiego (liczba przybyszów była stosunkowo duża jeszcze w pierwszym ćwierćwieczu omawianego stulecia), ale faktycznie przyjęto 392 osoby. Różnica ta wynika z dziwnej praktyki. Otóż w 1679 roku do listy dopisano 7 osób (wpis z 28 kwietnia), które przyjęły prawo miejskie w 1674 roku (nr 329, 332–337). Trudno dziś dociec, dlaczego postąpiono w taki sposób. Być może uznano, że nie dopełniono jakiejś formalności kilka lat wcześniej.

W przypadku jednego wpisu (nr 244) znamy tylko imię, nazwisko się nie zachowało na uszkodzonej karcie, a w innym (nr 246) nie znamy nawet imienia przyjętej osoby, bowiem uszkodzony jest dół karty, na której dokonano wpisu. Z ogólnej liczby 84 osób pochodziło z samego miasta, o czym świadczą bezpośrednie informacje o Wieluniu jako miejscu pochodzenia (w takiej sytuacji określano ich mianem *patricius* lub *patriota wielunensis* – nr 21–23, 30, 33, 54, 55, 67, 79, 94, 101, 105, 108, 109, 125, 143–151, 166, 179, 182, 200, 207, 208, 210, 213, 222, 250–252, 267, 282, 321, 323, 327, 329–331, 333, 337, 354) lub wymienienie ojca, jako mieszczanina wieluńskiego (nr 1, 5, 26, 29, 39, 49, 57, 59, 61). Do liczby tej należy także dodać trzech mieszkańców przedmieścia. Poza tym osiem osób można przypisać do Wielunia wnioskując po ich nazwiskach (nr 8, 84, 85, 186, 187¹⁷, 188, 238, 239) i sześciu (nr 9, 14, 15, 261, 285, 286) zięciów wielunian, w przypadku których domyślać się możemy, że już od jakiegoś czasu zamieszkiwali w mieście. W przypadku dwóch z nich wiemy jednak skąd przybyli (Krzyworzeka i Rudniki). Można więc stwierdzić, że mniej więcej ¼ przyjętych do prawa miejskiego pochodziła z Wielunia¹⁸. W 173 przypadkach nie podano miejsca pochodzenia, ani żadnej innej informacji, mogącej świadczyć o zamieszkiwaniu w Wieluniu, ale należy wziąć pod uwagę, że w tym gronie mieszczą się też mieszkańcy miasta. Należy się też zastanowić, czy wpi-

¹⁵ WKR 14, k. 169.

¹⁶ WKR 15, s. 3.

¹⁷ T.A. Nowak, *Przyjęcia...1572–1598*, nr 81, 151, 200, s. 130, 133, 135; nazwisko Królik spotykamy też wśród paulinów. J. Kracik, *Paulini XVI–XVIII wieku w krakowskich i częstochowskich wykazach święceń*, „Studia Claromontana” 1984, t. 5, nr 98, s. 319.

¹⁸ Jest to tendencja widoczna także w innych miastach, gdzie również obserwuje się większą liczbę „obcych” – zob. S. Gierszewski, *Obywatele miast...*, s. 54–61.

sy bez podania miejscowości to nie „ludzie luźni”, których liczba zawsze się zwiększała w czasach zawirowań wojennych. Choć w takich przypadkach raczej osiedlali się w mieście na kilka miesięcy, przeważnie zimą¹⁹. Nie można jednak wykluczyć sytuacji, że znajdowali tu dogodne dla siebie warunki życia i zostawali na stałe.

Bez podania miejsca pochodzenia wpisano w 1631 roku Wojciecha Lampczyka (nr 188), natomiast w 1634 roku Wojciecha Lampę – (213), dopisując, że pochodził z Wielunia. Trudno odgadnąć, czy łączyło ich pokrewieństwo, czy może tę samą osobę zapisano dwukrotnie. Wojciech, syn szewca Piotra Lampki, w 1599 roku uzyskał bakalatūrę sztuk wyzwolonych. Andrzej Kopysta podaje, że od 1605 roku był kierownikiem szkoły w Samborze. Miał brata Wawrzyńca, który zmienił nazwisko na Zdrowieczki²⁰.

Jan Adriańczyk to syn mieszczanina zapewne Adriana, który przyjął prawo miejskie w 1553 r. lub człowieka z numerem 1 w poniższej tabeli. Jan był jednym z inicjatorów i fundatorów Bractwa Różańca Świętego. W 1622 roku wraz z żoną Zofią zapisali na rzecz altarzysty tego ołtarza 100 florenów²¹.

W 1592 roku prawo miejskie przyjął kuśnierz Jan Bajorek (zm. w 1608 roku), który miał syna Macieja, także kuśnierza (nr 57)²². Najprawdopodobniej synem Walentego Lorka (prawo miejskie przyjął w 1572 roku)²³ był Tomasz Lorkowic (nr 380).

W pozostałych wpisach podano miejsce urodzenia danego człowieka. Dominują miasta i wsie z okolicy Wielunia: Bolesławiec (5), Byczyna (2), Praszka (2), Częstochowa (2), Krzepice (3), Krzyworzeka (3), Kadłub (2), Mokrsko (2), Turów (2). Poza tym: Sieradz (2), Piotrków (1), Poznań (1), Kraków (1), Lwów (1), Kalisz (3), Przedbórz (1), Pińczów (1), Olkusz (1), Piotrków (1), Szadek (1), Sandomierz (1). Zjawili się też w Wieluniu obcokrajowcy z Włoch, Węgier i Niemiec.

Bardzo ciekawie przedstawia się przypadek Marcina Żoły z 1679 roku. Zapisano, że pochodzi z Niemojowa, ale jednocześnie określono go mianem „krawca

¹⁹ B. Baranowski, *Ludzie luźni w południowo-wschodniej Wielkopolsce w XVII–XVIII wieku*, „Przegląd Nauk Historycznych i Społecznych” 1953, t. 3, s. 260; tenże, *Ludzie gościńca w XVII–XVIII w.*, Łódź 1986, s. 49.

²⁰ A. Kopysta, *Studenci z parafii kolegiackiej w Wieluniu na Uniwersytecie Krakowskim w latach 1400–1642*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” 1986, t. 14, s. 387; na temat Wawrzyńca (u Kopysty Wojciecha) zob. W. Nekanda Trepka, *Liber generationis plebeanorum („Liber chammorum”)*, wyd. II, opracował Rafał Leszczyński, Wrocław–Warszawa–Kraków 1995, nr 2475, s. 482.

²¹ S. Zabraniak, *Z dziejów życia religijnego Wielunia. Bractwa religijne przy kościele kolegiackim*, „Nasza Przeszłość” 2007, t. 107, s. 106.

²² T. A. Nowak, *Przyjęcia... 1572–1598*, nr 205, s. 136.

²³ Tamże, nr 15, s. 127.

wieluńskiego”²⁴, co jednoznacznie sugeruje, że był już w mieście człowiekiem zasiedziałym. Nie możemy więc mieć pewności, że wpisany do księgi człowiek był rzeczywiście nowym przybyszem²⁵. Dłuższego zamieszkania domyślać się możemy w przypadku osób, które wżeniły się w miejscowe rodziny. Posiadanie pełni praw obywatelskich w mieście mogło też pomóc w dobrym ożenku (choć sam ślub mógł być też warunkiem koniecznym do przyjęcia w poczet mieszczan). Niemiec Baltazar Samuelowic Kinast, kupiec z zawodu, prawo miejskie przyjął w 1681 roku²⁶ i niedługo potem ożenił się z Katarzyną Dropkowiczówną²⁷. Podobnie jest z tymi, którzy w niedługi czas po przyjęciu prawa miejskiego obejmowali ważne urzędy w mieście. W 1665 roku prawo miejskie przyjęli Błażej Kotala i Sebastian Dłubała. Pierwszy był starszym cechu bednarzy, a drugi – kuśnierzy. W 1686 roku Jakuba Czartorzyckiego z Kalisza wybrano ławnikiem²⁸. Osoby te prawdopodobnie od dawna mieszkały w mieście i osiągnęły poważną pozycję w społeczności, a brak formalnego przyjęcia w poczet mieszczan stał na przeszkodzie do osiągnięcia wspomnianych urzędów²⁹ lub też uniemożliwiał wstąpienie do cechu³⁰. Znamy też przykład z 1637 roku, kiedy w źródłach występuje miejscowy lekarz i rajca zarazem *Angelinus Siemieczski*³¹, którego nie ma wśród przyjętych do prawa miejskiego.

Równie interesujące są koleje życia w Wieluniu Andrzeja Adterloniego z Sieradza. Jest on najprawdopodobniej tożsamy z Andrzejem Achterlonim, którego losy w kilku zdaniach opisuje Jakub Goldberg. Domyśla się on, że pochodził z Włoch³². Musiał na dłużej ośiąść w Sieradzu, może nawet przyjął tamtejsze prawo miejskie. Raczej nie urodził się w tym mieście, bo przez dwa pokolenia jego nazwisko spolszczyłoby się – taki proces obserwujemy podczas jego

²⁴ WKR 21, s. 58.

²⁵ S. Gierszewski, *Obywatele miast...*, s. 63–64.

²⁶ WKR 21, s. 152.

²⁷ WKR 21, s. 174. Zapisał jej w posagu 50 florenów. Być może Katarzyna była córką Tomasza i Barbary Drobkowiczów (Dropkowiczów), którzy w 1671 roku otrzymali przywilej od Jana III Sobieskiego na wystawienie browaru – zob. A. Młyńska, *Sumariusz praw i przywilejów miasta Wielunia z 1781 r.*, „Rocznik Wieluński” 2008, t. 8, s. 170, 180. Tomasza wspomina także J. Goldberg, *Stosunki agrarne...*, s. 140, 165. Natomiast małżeństwo Baltazara (Balcera) i Katarzyny wymienione jest w 1686 roku, kiedy kupili od Tomasza Dołęgowicza folwark – A. Młyńska, *Sumariusz praw...*, s. 180.

²⁸ WKR 21, s. 444–445.

²⁹ Do takiego wniosku dochodzi H. Żerek-Kleszcz, która ujawniła dla XVIII wieku tylko jeden przypadek, gdy wójtostwo powierzono osobie nie mającej praw miejskich. Część Wielunian uznało tak wybrane władze za nielegalne – H. Żerek-Kleszcz, *Przyjęcia do prawa miejskiego w Wieluniu w latach 1760–1793*, „Rocznik Wieluński” 2008, t. 8, s. 65, przyp. 48.

³⁰ A. Serwacińska, *Z dziejów Wielunia...*, s. 97; S. Gierszewski, *Obywatele miast...*, s. 36.

³¹ WKR 17, s. 47.

³² J. Goldberg, *Stosunki agrarne...*, s. 132–133.

pobytu w Wieluniu. Prawo miejskie przyjął tu w 1649 roku a już w 1657 roku Jan Kazimierz wydał mu pozwolenie na dzierżawę wsi miejskich Kurów i Turów³³. J. Goldberg uznał go za najbogatszego mieszczanina w tym czasie, będącego prezydentem (burmistrzem) miasta i cieszącego się tytułem sekretarza królewskiego. Był kupcem winnym i właścicielem wielu pól w mieście. Wg tego historyka, skupiając w swoim ręku ziemię, aspirował w ten sposób do stanu szlacheckiego³⁴. W 1661 roku był rajcą, należał też do Bractwa Literackiego pw. Świętej Trójcy. Ofiarował do ołtarza brackiego obraz Trójcy Świętej³⁵.

Nie w każdym przypadku podawano także określenie, z jakiego stanu społecznego dany człowiek pochodził. Dominowali mieszczenie (*famatus* – sławetny, *honestus* – uczciwy, *providus* – opatrny) i chłopci (*laboriosus* – pracowity). Raz użyto określenia *spectabilis* – znakomity w odniesieniu do medyka. Nie sposób orzec, według jakiego kryterium stosowano jedno z wymienionych wyżej określeń odnoszących się do mieszczan. Prawdopodobnie więc chodziło tu bardziej o określenie pozycji wśród mieszkańców, aniżeli ustalenie pochodzenia stanowego³⁶. W poniższych wpisach nie odnaleźliśmy nikogo, kto pochodziłby ze stanu szlacheckiego.

Podobnie jak w stuleciu poprzednim nie natrafiamy na informacje o opłatach wnoszonych przez przyjmowanych w poczet mieszczan (tendencja ta utrzymała się także w stuleciu następnym)³⁷. Jedynym tego wyjątkiem są przekazy o ofiarowaniu miastu broni. Zwróciła na to uwagę H. Żerek-Kleszcz, podkreślając, że znane jej przypadki dotyczyły protestantów: Jana Weitha z Brzegu oraz Michała Kinasta z Rawicza³⁸ (nic nie wiemy o ich wyznaniu), co uznała za symptomaticzne. Warto zaznaczyć, że w przypadku Weitha był to muszkiet wraz z zapasem prochu (*bombardam cum cabsa pulveri*)³⁹. Poza tymi przykładami spotykamy się z takim postępowaniem tylko kilka razy. W 1661 roku zapisano, że wszyscy przyjmujący wówczas prawo miejskie ofiarowali miastu po muszkiecie (*bombarda*). Odnosiło się to zarówno do przybyszów, jak i mieszkańców. Podobnie uczynił Franciszek Wojnowic z Krotoszyna w 1665 roku. Ale przy kilku następnym nazwiskach, także z tego roku, takiej informacji już nie podano. Trudno więc stwierdzić motywy takiego postępowania. Zastanawiać się można, czy tego typu wymogi stawiano wszystkim, ale informacji o tym nie wpisywano przy nocie informującej o nadaniu prawa miejskiego, czy może tylko traktowa-

³³ Tamże, s. 133; A. Młyńska, *Sumariusz praw...*, s. 170.

³⁴ J. Goldberg, *Stosunki agrarne...*, s. 132.

³⁵ S. Zabraniak, *Z dziejów życia...*, s. 104.

³⁶ S. Gierszewski, *Obywatele miast...*, s. 88–89.

³⁷ J. Goldberg, *Stosunki agrarne...*, s. 71; S. Gierszewski, *Obywatele miast...*, s. 52–53.

³⁸ H. Żerek-Kleszcz, *Przyjęcia...*, s. 55, przyp. 17.

³⁹ WKR 21, s. 211.

no tak niektórych. Być może za znamienne należy uznać, że informacje o przekazywaniu broni na rzecz miasta pojawiają się w drugiej połowie XVII wieku, czyli w czasach, kiedy miasto bywało często napadane i rabowane.

Tekst wpisów podaje tylko podstawowe informacje o danym człowieku: imię, nazwisko, względnie przydomek (przy poz. 199 zostawiono wolne miejsce na wpisanie nazwiska, ale nigdy nie uzupełniono tego braku), imię i nazwisko ojca (niekiedy także informację o legalnym urodzeniu), zawód oraz miejsce pochodzenia. Rzadko jednak zdarzało się, by wszystkie te dane znalazły się w jednym wpisie.

Znacznie skromniej przedstawia się także struktura zawodowa. W nieco ponad stu przypadkach podano profesję nowego mieszczanina. Najwięcej odnotowaliśmy szewców (13), kuśnierzy i sukienników (po 9 przypadków), piekarzy (7), tkaczy (6), krawców (6), garnarzy/zdunów (5), nożowników (3), bednarzy (4), kupców (4), kowali, powroźników i złotników (po 3 osoby); ponadto występują kotlarz, czapnik, ślusarz, młynarz, rymarz, malarz (po 2 przypadki) oraz dwóch lekarzy, jeden określony jako medyk a drugi jako chirurg. W pojedynczych przypadkach także prasol (*salinator*), kramarz, browarnik, zakrystian, introligator i kołodziej. Spotykamy się też z określeniem *sclopetarius*, *magister sclopetarius* (nr 100, 281). Nie wiemy o jaką profesję chodziło tu pisarzowi: strzelec czy może rusznikarz (przyjmujemy tę wersję). Z tego grona 5 określono jako mistrzów (nr 69, 100, 101, 103, 106).

Analiza zapisów w księgach miejskich pozwoliła ustalić nazwiska kilku pisarzy. Prawdopodobnie w 1603 roku zmarł wieloletni pisarz Jan Szarwinicz i po nim stanowisko objął wielunianin Jan Musonio, magister sztuk⁴⁰, który zmarł w czasie zarazy w 1608 roku. 26 lutego 1608 roku zastąpił go Marcin Kwarnikowic, który wcześniej studiował w Krakowie sztuki wyzwolone i filozofię⁴¹. W latach 1609–1610 pisarzem był Franciszek Solski⁴², (prawo miejskie przyjął 16 października 1608 roku – nr 56), a jego następcą – Jakub Reklewski⁴³. W 1612 roku złożył przysięgę⁴⁴, więc najprawdopodobniej dopiero od tego momentu formalnie zajmował urząd. Jest poświadczony jeszcze w 1614⁴⁵ oraz w 1615 roku⁴⁶. Po nim występuje jeszcze w 1615 roku Adam Słupski⁴⁷. Wraz z początkiem

⁴⁰ WKR 14, k. 106, 228v.

⁴¹ WKR 14, k. 391v.

⁴² WKR 14, k. 45.

⁴³ WKR 14, k. 404, 462v–463, 587.

⁴⁴ WKR 14, k. 587. Tekst przysięgi pisarza podaje B. Groicki – *Porządek sądów i spraw miejskich prawa majdeburskiego w Koronie Polskiej*, Warszawa 1953, s. 40.

⁴⁵ WKR 14, k. 672.

⁴⁶ WKR 14, k. 711–711v.

⁴⁷ WKR 15, s. 1. Także i on brał udział w fundacji Bractwa Różańca Świętego – S. Zabraniak, *Z dziejów życia...*, s. 106.

nowej księgi w 1618 roku jako pisarz pojawia się z Jan Słupski⁴⁸, ale nie znamy stopnia ich pokrewieństwa. W 1622 roku pisarzem został Wojciech Poczyński (Proczyński), który w 1625 roku był już burmistrzem⁴⁹. Na stanowisko wprowadził go Jan Marcin Amanduszewicz, który sam przynajmniej przez jakiś czas był pisarzem⁵⁰. Amanduszewicza jako pisarza widzimy w 1627⁵¹, w 1636⁵² i w 1641 roku⁵³. Bliżej nieznanym Aleksander Wojtanowicz był pisarzem w 1659 roku⁵⁴. W 1677 roku przysięgę pisarza złożył Jan Wawerkowski, patrycjusz wieluński, dawniej pisarz w Nowym Korczynie. Sądząc po dobrze prowadzonej księdze miał do tej profesji predyspozycje⁵⁵. W 1696 roku poznajemy kolejnego pisarza – Kazimierza Millera⁵⁶, który prawdopodobnie był synem kupca Jana Mellera (nr 362).

W tabeli posługujemy się następującymi skrótami:

fam. – famatus

hon. – honestus

lab. – laboriosus

m.w. – mieszczanin wieluński

prov. – providus

s. – syn

śp. – świętej pamięci

zw. – zwany

z.- zięć

⁴⁸ WKR 15, s. 1.

⁴⁹ S. Zabraniak, *Z dziejów życia...*, s. 107. Jako burmistrz był członkiem władz Bractwa Różańca Świętego.

⁵⁰ WKR 16, s. 1 (brak paginacji).

⁵¹ WKR 16, s. 329.

⁵² WKR 17, k. 1.

⁵³ WKR 17, s. 322.

⁵⁴ WKR 19, s. 195.

⁵⁵ WKR 21, s. 1.

⁵⁶ WKR 22, s. 316.

Lp.	Str.	Rok	Imię i nazwisko	Miejsce pochodzenia	Profesja
1	WKR 14 168	1601 6 III	Adrian, s. Andrzeja Wagi, m.w.		piekarz
2	168	6 III	Jan Kaczmarczyk	Raczyn	kuśnierz
3	168	6 III	Stefan Wygańczyk	Staw	kuśnierz
4	168	10 VII	Piotr Withonia	przedmiesz- czanin	
5	168	10 VII	Zygmunt Tych, s. Jakuba Nogi zw. Gugąła		
6	168	17 VII	Krzysztof Hinus	Łubnica	prasoł
7	168v	1602 19 II	Kacper Donatus Prusak		
8	168v	19 II	Piotr Łabajczyk		
9	168v	1 VI	Maciej Świath, z. Piotra Lampki	Krzyworzeka	szewc
10	168v	1 VI	Łukasz Zaremba	przedmiesz- czanin	
11	168v	8 VI	Jan Cursorsok	Wydrzyn	kramarz
12	168v	8 VI	Błażej Leyha	Praszka	kowal
13	168v	8 VI	Andrzej Reszka	<i>Minera</i> <i>Rudnica</i>	kowal
14	168v	29 VI	Wojciech, z. Pawła bednarza	<i>Minera</i> <i>Kostrzyń (?)</i>	sukiennik
15	169	29 VI	Bartłomiej, z. Sosny		sukiennik
16	169	1603 23 IX	Błażej, zw. Kośmiejca		
17	169	23 IX	Walenty Bogaczyk		
18	169	30 IX	Wojciech Panczyk, s. Walentego	Krzyworzeka	
19	169	7 X	Jan Rusek		
20	169	7 X	Jakub Pogrzebek	Glinki	
21	169v	13 IX	Jan Orzełek	Wieluń	
22	169v	13 IX	Wojciech <i>Koznippus</i>	Wieluń	
23	169v	13 IX	Wojciech Klinkowic	Wieluń	
24	169v	9 IX	Jan Rączka, s. Stanisława Rączki	Burzenin	
25	169v	1604 27 I	Maciej Szczepankowic	Kawina	
26	169v	10 II	Wojciech Bajorek, s. śp. Wawrzyna karczmarza	Biała	
27	227v	11 V	Błażej Fedryszek, s. Wojciecha	Strońsko	

28	227v	1 VI	Marcin Korzekwa, s. Wojciecha	Nowopole	
29	227v		Wojciech Gomnik, s. Benedykta tkacza m.w.		
30	228	4 V	Wojciech Andrzejczyk, s. śp. Andrzeja	Wieluń	
31	228		Sebastian Grumkowski	Dubiecko k. Przemyśla	
32	228		Stanisław Ptaszyński, s. Stanisława	Łęczno	
33	228	12 X	Jan Adrianczyk, syn śp. Adriana	Wieluń	
34	228	26 X	lab. Wojciech Boltysik, s. Michała	Czernice	
35	228		prov. Błażej, s. Macieja Struny	Lanckorona	kotlarz
36	228	23 X	lab. Jan Panderka, s. lab. Bartłomieja	Wysoczka	
37	299v	13 XI	prov. Wawrzyniec Pośpiech, s. lab. Jana	Mokrsko	
38	299v	1605 12 II	Grzegorz, s. lab. Jana	Skomlin	
39	299v	19 IV	Jan Wylinius, s. Jana, m.w.		
40	299v	1606 7 I	prov. Sebastian Kamak, s. Grzegorza	Bolesławiec	
41	300	7 II?	prov. Walenty Malek, s. Piotra	Krzepice	
42	300		Jan Treska, s. Hieronima	<i>Leniec?</i>	
43	300		Piotr Markowicz, s. Andrzeja	przedmiesz- czanin	
44	300	16 IV	prov. Paweł Rademszczyk, s. lab. Stanisława	Widawa	
45	300		Jan Świerk	Wiktorów	
46	300	25 IV	Bartłomiej Bolkowski	Kalisz	
47	403	1608 11 III	fam. Maciej Lankner	Namysłów	sukiennik
48	403	30 III	fam. Jerzy Brzóska	Byczyna	sukiennik
49	403		hon. Wawrzyniec, s. Mikołaja Stozik, m.w.		
50	403	11 V	fam. Walenty	Lublin	tkacz
51	403v	11 V	prov. Stanisław z Krzyworzeki, zw. Szczubiel	Krzyworzeka	kuśnierz
52	403v		Marcin Pruska (?)	Rudlice	
53	403v	10 VI	prov. Tomasz Wróblewski, s. Piotra Kuliga	Krzepice	szewc
54	403v		Sebastian Sternka	Wieluń	

55	403v	24 VI	Wacław Bajorczyk, s. Piotra Bajorka, szewca	Wieluń	
56	403v	16 IX	fam. Franciszek Solski	księstwo Mantui, służa Aleksandra Koniecpolskiego	
57	404	8 XI	hon. Maciej Kapiszek, s. śp. Wojciecha kuśnierza, m.w.		kuśnierz
58	404		Błażej, s. śp. Walentego Szczodrek m.w		sukiennik
59	404		Wojciech, s. śp. Szymona, m.w.		złotnik
60	404		Tomasz Kabczyk	Kamion	piekarz
61	404		Jakub Rusinek, s. śp. Andrzeja Rusina, m.w.		
62	404		Krzysztof Leszczyński	Szadek	czapnik
63	404	18 XI	Jan Gawlik	Wieluń	
64	404		Bartłomiej Krzynowski		
65	404		Sebastian Lorinek, s. Andrzeja Lorynka	Młynisko	
66	404		Błażej Pątnowski, s. Jana Sołtysa	Pątnów	
67	404		Wojciech Płaczek, s. mieczownika Walentego Płaczka, m.w.	Wieluń	
68	752v	1616 3 V	hon. Stanisław Datorowski	Wieluń	ślusarz
69	753v	10 V	hon. Stanisław Krajewski		mistrz tkacki
70	753v		hon. Jan Wołek		
71	753v		Jan Precznisz		
72	753v		Jakub Stypka		
73	753v		Wojciech Piernikasz		
74	753v		Sebastian Siemiatkowicz		
75	WKR 15 2	1618	fam. Błażej Kwas		
76	2		fam. Franciszek Kaczkowicz <i>Zieleniowski</i> (?)		
77	2	1619	fam. Jakub Cichy		garncarz
78	2		fam. Jakub Modrek		
79	2		fam. Jan Paruzalczyk	Wieluń	
80	2		fam. Maciej Kotalka		
81	2		fam. Jerzy Morzwa		

82	3		fam. Wojciech Zyrembek		
83	3		fam. Grzegorz Rugaj		
84	3		fam. Aleksy Wyzembok		
85	3		fam. Wojciech Zaparth		
86	3		fam. Daniel Maszkowicz		
87	3		fam. Wojciech Chwaliński?		
88	3	1620	fam. Marcin Stukacz		
89	3		fam. Stanisław Mankowicz		
90	3		fam. Andrzej Stelmaszek		
91	3		prov. Wojciech		browarnik
92	3		fam. Bartłomiej Wydziejańczyk		
93	4		prov. Jan Gamończyk		
94	4		fam. Jan Loszyński	Wieluń	
95	4		fam. Augustyn Zaręba		
96	4		prov. Stanisław Zbojka	Masłowice	
97	4		prov. Jerzy		nożownik
98	4		prov. Jan Matozki		
99	4	1621 7 XII	fam. Jan Juzewicz	Wieluń	szewc
100	5		fam. Michał Skotnicki	Biskupice	mistrz rusznikarski
101	5		prov. Urban Podolnik	Wieluń	mistrz piekarski
102	5		fam. Jan Jerzyk	Wieluń	szewc
103	5		fam. Jan Kędziorka		mistrz szewski
104	5		fam. Jakub Kurełowicz	Grodzisko	
105	5		fam. Bartłomiej Kosmala	Wieluń	
106	5		fam. Krzysztof Cezak		mistrz szewski
107	WKR 16 45	1623	fam. Szymon Gruszowic	Praszka	
108	45		fam. Wojciech Melchrowicz	Wieluń	
109	45		fam. Jan Skorupka	Wieluń	czapnik
110	45		fam. Paweł Nierada		
111	45		fam. Grzegorz Ortowicz		zakrystian
112	45		Jakub Orlik	Turów	bednarz
113	45		Sebastian Mierzwiński	Kurów	
114	45		fam. Michał Muritowski	Bolesławiec	
115	45		fam. Adam Rospądek	Wiosnka (?)	
116	45		Tomasz Piechacz	Zbierzchów	

117	45		Wojciech Bartizalik, zw. Snopek	Wieluń	
118	45		Jan Grocholski		
119	45		Michał Zaworka		
120	45		Marcin Skrzypek		
121	45		fam. Szymon Rucznicki		
122	45		Jan Mularczyk		
123	45		Jan Rybitnik		
124	45		Grzebieniarczyk		
125	223	1624	fam. Jan Olbramowicz	Wieluń	
126	223		fam. Jan Reklowski		
127	224		fam. Andrzej Kłopaćki		
128	224		fam. Zygmunt Ziambecki		rymarz
129	224		fam. Piotr Małdrzyk		
130	224		prov. Szymon		młynarz
131	224		prov. Piotr Lator		
132	224		prov. Jan Jurdzik		
133	224		Bartłomiej Białacki		
134	224		hon. Stanisław Śmierkoński		
135	224		hon. Piotr Stelmach		
136	224		hon. Stanisław Cegiełka		
137	224		Grzegorz		tkacz
138	224		hon. Stefan Talley	Węgry	tkacz
139	224		prov. Stanisław Cisowski		
140	224		fam. Maciej Skrzyński		
141	224		hon. Wojciech Wylega		
142	224		hon. Łukasz Rebielik		
143	308	1625	fam. Florian Niklaszowicz	Wieluń	
144	308		fam. Roman Niklaszowicz	Wieluń	
145	309		fam. Jan Samuelowic	Wieluń	
146	309		fam. Franciszek Sarna	Wieluń	
147	309		fam. Wojciech Blaszkowicz	Wieluń	
148	309		fam. Szymon Ślęzak	Wieluń	
149	309		fam. Piotr Borek	Wieluń	
150	309		fam. Szymon Sroka	Wieluń	
151	309		fam. Grzegorz Radas	Wieluń	
152	309		hon. Jakub Nawerkonic		krawiec
153	309		hon. Tomasz Śpiewajczyk	Wieluń	sukiennik
154	309		hon. Wojciech Kaczmarczyk		
155	309		Marcin Niteniotka		
156	401	1627	fam. Henryk Mudred		
157	401		fam. Mateusz		złotnik

158	401		fam. Wojciech Krzywostecki		bednarz
159	401		fam. Stanisław Wierzbicki		krawiec
160	401		fam. Jakub Holydurka		kuśnierz
161	401		fam. Wojciech		powroźnik
162	401		fam. Marcin Żeleźnik		piekarz
163	401		fam. Augustyn Olbran		garncarz
164	401		fam. Piotr Skipka		kuśnierz
165	401		fam. Waclaw Wróblewski		szewc
166	401		fam. Błażej Golipięta	Wieluń	
167	401		fam. Jan Seleparek		młynarz
168	401		fam. Jakub Mielczarz		
169	401		fam. Klemens Mondalik		
170	401		fam. Jan Radwański		tkacz
171	402		fam. Leonard Gruskowski		szewc
172	402		fam. Wojciech Katrzyński		krawiec
173	402		fam. Jan Widoradzki		
174	494	1628	hon. Jan Kwiaton		
175	494		Jan Jadamczyk		
176	494		Grzegorz Maiorek		piekarz
177	494		Wojciech Jarzębczyk		
178	494		Klemens Szewczyk		
179	494		Krzysztof Kasprowicz	Wieluń	
180	494		Jan Bocian		
181	494		Stanisław Zalapski	Kościan	bednarz
182	494		Jerzy Koladka	Wieluń	
183	494		Wojciech Barański		
184	739	1631 28 I	fam. Wojciech Chudkakowicz		
185	739		Jakub Latkowski		
186	831		<i>Spectabilis</i> Tomasz Śremszczyk		medyk
187	831		fam. Andrzej Królik		
188	831		Wojciech Lampczyk		
189	831		hon. Wojciech Czados (?)		
190	831		Adam Chlod		
191	872	1632	hon. Marcin Mielczarz	Księstwo Siewierskie	
192	873		hon. Jan Prus		
193	873		Szymon Lorinek		
194	873		Wojciech Oponka		
195	873		Andrzej Wylega		
196	873		Jakub Zaremba		
197	873		Aleksy Kuras		